

- Tankar om åldrandet
Äldreenkät 2018

Omsorgsnämnden
SMEDJEBÄCKEN
smedjebacken.se

- Tankar om åldrandet

Omsorgens äldre enkät 2018

De äldre (80+) i Smedjebackens kommun, och i vårt samhälle i stort, blir allt fler de närmaste åren och vi kommer att behöva tänka i delvis nya banor för att klara av omsorgsförvaltningens uppdrag att erbjuda vård och omsorg åt alla äldre som behöver insatser enligt Socialtjänstlagen. Att arbeta med mer förebyggande insatser kan vara ett av de sätt vi behöver utveckla för att klara våra kommande utmaningar. Kommunen har även ett fortlöpande uppdrag enligt 3 kap. Socialtjänstlagen att arbeta förebyggande på olika nivåer i samhället och förebyggande arbete ingår därmed redan i omsorgens basuppdrag.

Omsorgsförvaltningen planerar att under 2019 börja jobba med mer förebyggande insatser på individnivå riktat mot målgruppen äldre kommuninnevånare. Nu återstår frågan hur vi ska lägga upp arbetet så det gör så stor nytta som möjligt och kommer många äldre till del.

Vårvintern 2018 var vi några tjänstemän på omsorgsförvaltningen som började arbeta fram underlaget till den enkät som våren 2018 gick ut till alla kommuninnevånare som är 75 år eller äldre. När vi hade tagit bort de personer som redan bor på våra äldreboenden återstod närmare 1 000 individer som fick enkäten hemskickad till sig med bifogat frankerat kuvert för att underlätta att svara på våra frågor.

Med våra frågor ville vi täcka in följande fem livsområden Boende. Hälsa. Social gemenskap och delaktighet. Meningsfullhet. Samhälle och teknik. Sist hade vi även en helt öppen fråga, där vi efterfrågade tankar och idéer som kan hjälpa oss att utveckla vår verksamhet. Vi valde att formulera flertalet frågor med öppna svarsalternativ. Detta har varit givande ur aspekten att många har tagit sig tid att svara ingående på våra frågor. Avigsidan har varit att det blev svårare och betydligt mer tidskrävande att sammanställa svaren och göra en rättvisande analys utifrån alla fritt formulerade svar. Tack vare alla svaren vi fick in har vi fått betydligt mer kunskap om hur de äldre ser på sitt liv och vad som efterfrågas.

Under sommaren har undertecknad tillsammans med några medarbetare på omsorgens kansli hjälpts åt att analysera svaren som har kommit in. Eftersom vi inte har haft möjligheten att utse bara en person som kunde avsätta tid till att sammanställa alla svaren har vi fått arbeta med enkätsvaren så gott det har låtit sig göras och en fråga i taget. Detta innebär att vår sammanställning av svaren inte håller standarden för en vetenskaplig rapport – däremot är sammanställningen tillräckligt väl underbyggd för att ge oss viktig information och kunskap, samt att vi har läst igenom alla svar och tagit del av alla de tankar och idéer som respondenterna (de som svarat) har delgivit oss. Dessa enkätsvar och denna rapport kommer att bilda ett viktigt underlag inför att vi under hösten 2018 ska planera hur vi inom omsorgen vill utveckla vårt förebyggande arbete 2019 och framåt. Förhoppningsvis kan även andra verksamheter i kommunen dra nytta av de resultat vi presenterar i rapporten nedan.

Svar

Totalt har ca 470 enkätsvar kommit in (på vissa enkäter har vi två respondenter så hur vi ska bedöma antalet svar blir aningen flytande). Detta ger en svarsprocent på strax under 50 %. Av respondenterna är 220 män och 240 kvinnor samt några med okänt kön. De äldsta respondenterna är födda 1921 och har därmed uppnått en aktningsvärd ålder av 97 år. De yngsta är födda 1943 (vilket är förväntat då enkäten inte skickades ut till yngre kommunmedborgare än 75 år). Flertalet har svenska som modersmål, men det finns även 10 respondenter med finska som modersmål, 4 med engelska, 3 med norska, 3 med tyska, 1 med danska och 1 med estniska som modersmål. Med anledning av att kommunen är ett finskt förvaltningsområde hade de finsktalande möjligheten att få enkäten på finska samt även besvara den på finska. Några svar på finska har inkommit.

1. Boende

Vårt första frågeområde handlar om boendet, nuläget samt hur man tänker framåt i livet. Under respektive huvudrubrik fanns ett antal underfrågor som redovisas nedan, fråga för fråga.

- *Hur bor du idag (lägenhet, villa, annat)?*

326 personer bor i *villa*.

151 personer bor i *hyres-/bostadsrättslägenhet*.

Samt några som har lämnat frågan obesvarad.

- *Är du nöjd med ditt boende?*

433 personer svarar *ja* och 4 *ganska eller delvis*.

13 personer svarar *nej*.

Några har svarat enligt nedan:

**För stor tomt*: 2 personer

**Jobbigt med hus när man är själv*: 1 person

**Jobbigt med trappor*: 2 personer

**För dyr hyra*: 3 personer

**Önskar boende i markplan*: 1 person

**Störande trafik*: 1 person

**För litet badrum*: 1 person

**För stort boende*: 1 person

**För stort boende och för långt ifrån centrum*: 1 person

6 personer har inte svarat på denna fråga.

- ***Bor du ensam eller sammanboende?***

265 personer har svarat att de är *sammanboende*.

196 personer har svarat att de bor *ensamma*.

3 personer har svarat att de är *särbo*. 8 har inte lämnat något svar.

- ***Hur skulle du vilja bo i framtiden?***

21 personer har svarat att de vill bo på bottenplan.

124 personer har svarat att de vill bo i lägenhet (av dessa bor 74 redan i lägenhet).

37 personer har svarat att de vill bo i någon typ av serviceboende (av dessa bor 6 på Gläntan idag).

24 personer har svarat att de vill bo på särskilt boende.

163 personer har svarat att de vill bo kvar i sitt nuvarande boende, som är en villa.

40 personer har inte svarat på denna fråga.

Övriga har svarat centralt (5 st.), vet ej/beror på hälsan (26 st.), temporära i Söderbärke (6 st.), gruppboende (2 st.), lugnt ställe för äldre (2 st.), omhändertagen vid behov (1 st.), bra boende med hjälp (1 st.), anläggning med grön park, samlingsrum, gym, café, restaurang med pub och nära till affärer (2 st.), som Solhöjden var förr (1 st.), bekvämare (1 st.), boende med hiss (2 st.), lägre hyra (1 st.), säsongsboende (2 st.), storstad (1 st.), närmare barnen (1 st.), kombination av flera svar (7 st.) samt övrigt (2 st.).

- ***Om du skulle vilja flytta, ser du hinder till en flytt och i så fall vad?***

157 personer har svarat *vet ej* eller *inte besvarat frågan* alls.

142 personer har svarat *nej/ser inga hinder*.

24 personer har angett *ork/hälsa/ålder* som hinder.

25 personer har svarat att det är *mycket jobb*.

34 personer har svarat att de *inte vill flytta*.

25 personer har svarat *brist på tillgång till passande boende*.

19 personer har angett *ekonomin* som hinder.

Andra hinder som nämndes var oro över vad som händer med nuvarande boende (4 st.), för mycket saker (10 st.), trivs i sitt nuvarande boende och kommer att sakna det (10 st.), husdjur (3 st.), mentalt/känslomässigt (5 st.), oro över att inte trivas (3 st.), har nyligen flyttat/flyttat mycket i livet (4 st.), få huset sålt (1 st.), dålig erfarenhet av servicehus (1 st.), saknad av grannar (1 st.), bo långt ifrån barnen (1 st.), finns inget som lockar i kommunen (1 st.) samt annat (2 st.).

- ***Har du andra tankar eller önskingar om ditt boende i framtiden?***

Denna öppna fråga har 190 valt att svara på. Det som genomsyrar de allra flesta svaren är att man är nöjd med sitt nuvarande boende (både de som bor i villa eller i lägenhet) och att man verkligen vill bo kvar i befintligt boende så länge det bara går. Flera uppger att man säkert i framtiden kommer att behöva hjälp och hoppas då på att det ska gå att få hemtjänst, hemsjukvård osv i hemmet så man inte behöver flytta. Några efterfrågar också möjlighet att kunna få hjälp från kommunen med tunga sysslor som snöskottning, gräsklippning mm för att kunna bo kvar.

Respondenterna uppger flera olika skäl till varför man inte vill flytta, t ex att det är härligt med egen tomt, närhet till naturen, egen trädgård, man vill inte lämna grannar och vänner, man har ett billigt boende idag, man trivs med sitt boende, man är rädd för allt arbete med en flytt. Väldigt många poängterar specifikt naturen som en väldigt viktig trivsselfaktor – lugn och ro och närhet till natur genomsyrar många svar.

Valfriheten poängterar många respondenter. Man vill att det ska finnas möjlighet att få bo kvar i hemmet så länge det går men man vill även att det ska finnas andra alternativ i kommunen (både i centralorten men även på andra håll, inte minst i Söderbärke) som det kan kännas lockande att flytta till. Ungefär hälften av respondenterna (ca 80st) har tänkt på vad som vore lockande att flytta till om den nuvarande villan eller lägenheten inte mer fungerar i framtiden. Det man då önskar flytta till är olika former av anpassat boende för äldre och handikappade som servicehus, trygghetsboende, seniorboende mm. Även här genomsyras svaren av att man önskar att det ska finnas olika alternativ att välja mellan. En del vill bo centralt nära service men väldigt många påpekar att närheten till natur, att bo i markplan, att det ska finnas grönområde, gemensam trädgård och fina utemiljöer är väldigt viktigt. Man önskar tillgång till balkong om man inte har ett boende i markplan. Man efterfrågar även lägenheter av varierande storlek (från 1 till 3 rum och kök) beroende på om man är en eller två personer, att boendet är handikappanpassat, att det är en lugn och tyst omgivning, att det ska finnas tillgång till gemensamhetsutrymmen, matsal, träningslokal, möjlighet till social samvaro och gemensamma aktiviteter, tillgång till kompetent personal, bra bemötande och god service och andra faktorer som kan skapa gemenskap och ett trevligt liv. Tillgång till gästlägenhet efterfrågas av några svarande. Boenden typ ”bovioror” efterfrågas också av några svarande. Samtidigt påpekar flera respondenter att det inte får bli ett för dyrt boende eftersom deras betalningsförmåga inte är så stor. Flera önskar att det skulle finnas ett boende som påminner om hur Gläntan var tidigare med tillgång till personal dygnet runt.

Ytterligare ett trettiotal respondenter har funderat på att ett äldreboende nog blir ett alternativ (eller nödvändigt ont) längre fram när hälsan sviker. Man uttrycker oro för att det inte ska finnas plats på ett boende den dag man inte vill, orkar eller kan, bo hemma mer. Man är även orolig för att tvingas skiljas från sin partner om man måste flytta in på ett äldreboende. Man vill ha god service och god omvårdnad även på ett äldreboende. Man hoppas på god mat, att få möjlighet att komma ut dagligen, ha tillgång till en trädgård och att det ska finnas dagliga aktiviteter på boendet.

Ett tjugotal respondenter känner oro för sin boendeekonomi. Dels är man orolig för att krav från kommunen, t ex att tvingas ansluta sig till kommunalt vatten och avlopp, kan innebära att man inte mer kan få bo kvar. Dels är man orolig för att ett annat boende än det man har idag blir dyrare och därför inte är en möjlighet även fast man kanske skulle vilja flytta från en villa t ex. Man önskar även hjälp i nuvarande boendet för att kunna bo kvar men uppger att man drar sig för det pga. kostnaden.

2. Hälsa

- *Åldrande i sig innebär en ökad risk för både fysiska och psykiska sjukdomar. Hur upplever du ditt hälsoläge idag?*

202 respondenter har uppgett att de upplever att deras hälsoläge är *bra* (med hänsyn taget till deras ålder). Respondenterna är födda mellan 1921 och 1943 och nästan lika många kvinnor som män samt 10 med okänt kön uppger att hälsoläget upplevs vara bra.

220 respondenter uppger att hälsoläget är *ganska bra*. De svarande är födda mellan 1922 och 1943 och här är det en viss övervikt bland de kvinnliga svarande (120 kvinnor, 94 män och 8 okänt kön).

37 har uppgett att deras hälsoläge *inte är bra*. Flera av dessa lider av svåra obotliga sjukdomar och de är födda mellan 1927 och 1943, 31 är kvinnor och 6 män.

13 personer har inte svarat på denna fråga.

- *Skulle du vilja göra något för att förbättra din hälsa?*

75 kvinnor och 47 män samt 5 med okänt kön svarar *ja* på denna fråga.

110 kvinnor och 76 män samt 9 med okänt kön har svarat *nej* eller att de redan gör det de kan för att underhålla sin hälsa. Dessutom har 93 personer lämnat svaret tomt och ca 30 har svarat *vet ej* på frågan.

- *Önskemål/annat*

Här har de svarande fått beskriva fritt vad de önskar fanns i kommunen.

Det som efterfrågas är yoga för äldre, gymträning för äldre, gympapass, gemensamma promenader, möjlighet till simning, qi gong, gemensamma utflykter, samvaro ute i naturen, sjukgymnastik som förebyggande insats, hjälp med viktnedgång, massage för äldre. Dessutom finns från många svarande önskemål om insatser som mer hamnar under Landstingets sfär som regelbundna hälsokontroller, tandvård, kontakt med sjukvården, sjukgymnastik, fotvård och operationer.

Överlag genomsyras svaren av en stor medvetenhet om att det är viktigt att röra på sig och vara så aktiv som det bara är möjligt. Flera av respondenterna är drabbade av olika sjukdomar men uppger ändå att de gör så gott de kan för att röra på sig och vara aktiva i samhället. Vikten av att äta rätt, vistas ute i naturen och hålla igång så gott man kan poängteras också av många svarande. Det går också att utläsa en stor sorg hos en del svarande som upplever att deras hälsoläge är sämre eller dåligt. Sjukdomar och annat sätter hinder i vägen för att kunna vara aktiv och man kan utläsa en stor saknad över hur livet varit tidigare.

3. Social gemenskap och delaktighet

- Hur ser social gemenskap och delaktighet ut för dig?

358 personer har svarat att det är bra eller ok. Bland svaren framkommer att föreningsliv, aktiviteter, släkt och vänner är viktigt.

48 personer har svarat dåligt/ganska dåligt på grund av avsaknad av social gemenskap.

44 personer har inte svarat på frågan.

- Saknar du något?

202 personer svarade nej.

156 har inte besvarat frågan.

104 personer svarade ja. Bland de som svarat ja framkommer att de flesta saknar gemenskap genom vänner, släkt och grannar. Bristande ork och dålig hälsa uppges vara ett hinder. Brist på intressanta eller lämpliga aktiviteter och brist på bra kommunikationer/kollektivtrafik är också vanliga svar.

Några kommentarer bland de som svarat ja är;

”Datakunskap för att boka biljetter”

”Äldreboende med gemenskap”

”Någon att tala med”

”Aktivitetslokal för äldre”

”Simhall”

”Bättre ekonomi”

- *Har du möjlighet att ta dig till aktiviteter i samhället?*

345 personer svarade ja.

39 personer svarade nej. Av de som svarade nej uppgavs hälsan som största orsak till svårigheter att ta sig någonstans.

51 personer svarade både ja och nej. Här var de vanligaste svaren; avstånd, väglag, bussförbindelser och till viss del hälsan som bidragande orsaker.

4. Meningsfullhet

106 personer har inte besvarat frågan, alternativt svarat *vet ej*. Ytterligare 24 personer har svarat mycket kortfattat; jag är nöjd, viktigt, bra, väldigt mycket och liknande.

Övriga har svarat mer utförligt och dessa svar har vi grupperat under olika rubriker enligt följande:

Aktiviteter och samvaro

De vanligast förekommande svaren på denna fråga handlar om att ha en bra och nära kontakt med familj, släkt, vänner och grannar. 152 personer har nämnt detta som det mest meningsfulla. Även att få ägna sig åt sina intressen som till exempel läsning, musik, korsord, handarbete, resor och fiske är återkommande svar. Medlemskap i olika typer av föreningar som anordnar aktiviteter och öppnar upp för kontakter med andra människor ses också som viktigt.

Utöver de 152 personer är det ytterligare 31 stycken som har nämnt (i kombination med andra saker) att den sociala gemenskapen och olika typer av aktiviteter är viktigt.

En person beskriver saknaden som kan uppstå när det blir ensamt enligt nedan.

”Har levt ett aktivt liv och saknar någon att prata med, äta tillsammans med och titta i ögonen. Någon som frågar hur man mår. Någon som bjuder in på kaffe. Man smittar inte!”

Hälsa

Att få vara frisk och känna att man klarar sig själv återkommer bland svaren. 61 personer har nämnt detta som meningsfullhet. Att få vara klar i huvudet så att man hänger med i allt som händer och att kunna röra på sig när man vill är också väsentligt.

Ytterligare 15 personer har (i kombination med andra saker) tagit upp att få vara frisk och klara sig själv i det vardagliga livet är meningsfullhet.

Hjälpa andra

Att finnas till och kunna hjälpa andra nämner 16 personer som det mest meningsfulla i sin livssituation. Dels i form av att hjälpa anhöriga och vänner, men även andra människor i största allmänhet. Hjälpa flyktingar med läxhjälp och pensionärer med styrketräning är två exempel på svar som lämnats.

Ytterligare 9 personer har (i kombination med andra saker) skrivit att få hjälpa andra är viktigt.

Delaktighet och att känna sig behövd

Att känna sig behövd, att det man gör förbättrar och att få känna sig delaktig har 30 personer nämnt som främsta källan till meningsfullhet. Att känna sig respekterad och inte bli "bortglömd" på äldre dagar. En person nämner betydelsen av att ha fått enkäten hemskickad med möjlighet att få berätta vad som är betydelsefullt när man är äldre.

Utöver de 30 personerna har ytterligare 8 personer (i kombination med andra saker) nämnt vikten av att få känna sig behövd, kunna påverka genom politiska partier, känna att man har en uppgift att fylla och att inte bli bortglömd och utanför.

Naturen, hus och trädgård

13 personer svarar att få vara ute i naturen, kunna ta hand om hus och trädgård är sådant som är meningsfullt för dem. Miljöintresse, att leva miljövänligt och ägna sig åt odling är några svar som ges.

Ytterligare 16 personer nämner (i kombination med andra saker) att få sysselsätta sig med hus och trädgård samt att vistas ute i naturen är meningsfullt.

Övrigt

Några nämner stabilitet och trygghet, få ha en bra ekonomi. Några en önskan om att kunna hänga med i vad som händer i samhället och några andra att få fortsätta leva som de gör i dagsläget. Tillfredsställelse, glädje, att få trivas, att bara få vara, göra något vettigt och kunna glädja andra människor och sig själv hittar vi bland svaren. En person söker en man att äta och gå på bio med, en annan vill dela med sig av kunskaperna denne samlat på sig under livet. Att få sjukvård, omsorg och ett ärligt bemötande nämns i ett svar. Meditation, andlighet och att vara positiv i sitt tänk är ytterligare ett svar.

6 personer svarar att det inte finns något som är meningsfullt. Några känner sig inte längre behövda och någon börjar känna sig som en belastning för sina anhöriga. En person svarar att man i dennes ålder (född 1935) inte längre är intressant.

5. Samhälle och teknik

- *Använder du dator och mobiltelefon?*

250 personer svarar *ja* på denna fråga vilket motsvarar 53 % av de svarande.

60 personer svarar *nej* på denna fråga, de använder alltså *varken dator eller mobil*, det motsvarar 13 % av de svarande. Födelseår varierar från 1921 till 1942.

134 personer svarar att de använder *mobiltelefon, men inte dator*, vilket motsvarar 29 % av de svarande.

7 personer svarar att de använder dator men inte mobiltelefon. 1 person svarar att denne använder surfplatta och 6 personer svarar att de använder surfplatta och mobiltelefon. 14 personer har inte alls svarat på frågan.

Sammantaget innebär det att bara drygt hälften av respondenterna använder både dator och mobiltelefon, ungefär 30 % använder bara mobilen, några har inte svarat på frågan och då återstår närmare 20 % av de svarande som bara nås via en fast telefon eller via postlådan. (Detta är något som tål att tänkas på då vi väljer kommunikationskanaler till våra äldre kommuninnevånare då man idag gärna utgår ifrån att "alla" har tillgång till mobil och dator och förstår hur man använder dem fullt ut.)

- *Till vad använder du mobil och dator?*

Denna fråga var helt öppen och svaren har varierat stort. Vi kan se att det finns en tydlig tudelning bland de svarande. Dels de som inte använder dator, eller i vissa fall inte ens mobiltelefon och i princip är utanför det moderna digitala samhället. Dels den andra ytterligheten som är helt inne i den digitala världen och som använder både dator och mobiltelefon på samma sätt som dagens yngre generationer.

Bland de ca 30 % av respondenterna som bara har en mobiltelefon ser vi också en stor spridning i hur man använder mobilen. Många uppger att de använder mobilen bara för att ringa med och som en säkerhet när man lämnar hemmet, man vill vara nåbar samt kunna kontakta omvärlden fast man t.ex. är ute och går i skogen.

Många respondenter uppger å andra sidan att de använder mobilen till allt möjligt, ringa, sms:a, ta foton osv. så här beskriver en svarande det.

"Jag använder mobilen till att ringa mina gamla vänner, sms:a till barnbarn var och varannan dag. Får alltid många foton av barnbarnsbarnen. Äger bara en mobil, ej fast telefon och ej dator".

Sedan finns ett mindre antal respondenter som uppger att mobilen används till allt det som en dator kan användas till. En modern mobil med gott om surf kan ju faktiskt användas på samma sätt som en dator, t ex googla, maila, göra bankärenden, vara ute på Facebook osv, osv. Det är ju egentligen bara intresse och kunskapen hos användaren som sätter gränser för hur man kan använda en mobiltelefon.

Bland de ca 50 % av respondenterna som använder dator ser vi också en stor spridning i användningsområde. Många uppger att de använder datorn väldigt begränsat – kanske mest som en skrivmaskin och flera uppger också att de saknar kunskaper.

Å andra sidan finns det många respondenter som är helt inne i det digitala samhället och använder datorn till väldigt mycket. Som exempel kan nämnas, betala räkningar och andra bankärenden, maila och hålla kontakt med omvärlden, surfa, spela spel, boka resor och handla, göra sjukvårdsärenden – ja till allt! (som flera kort och koncist uttrycker det).

Men det finns också några respondenter som uppger att de inte är intresserade av varken datorer eller mobiler och tycker det finns andra saker i livet att ägna sig åt. Några uppger också dålig ekonomi som en begränsning, dålig täckning där man bor och/eller brist på bredband.

- *Skulle du vilja lära dig mer om data/mobiltelefon?*

146 personer har svarat *ja* på denna fråga.

155 personer har svarat *nej* på denna fråga.

3 personer har svarat *vet ej* och 7 personer *kanske*. 1 person har svarat att det är svårt och 1 person har svarat att denne inte har råd med dator. 6 personer har svarat att de vill lära sig mer om mobiltelefoner, 3 personer mer om datorer och 1 person mer om surfplattor.

83 personer har inte svarat på frågan och för övriga är denna fråga inte aktuell (de som idag inte använder mobil och/eller dator).

- *Om du inte alls använder dator och mobiltelefon, skulle du vilja lära dig?*

47 personer har svarat *nej* på denna fråga.

14 personer har svarat *ja* på denna fråga.

2 personer har svarat *vet ej* och 3 personer har inte svarat på frågan. För övriga är denna fråga inte aktuell (de som idag redan använder mobil och/eller dator).

6. Andra tankar och idéer

Den avslutande frågan var helt öppen (*har du tankar och idéer som du vill delge oss och som kan hjälpa oss att utveckla vår äldreomsorg*) och drygt 210 personer valde att svara på denna fråga. Det har inkommit alltifrån korta noteringar till långa svar med många goda tankar och idéer som vi kommer att ha glädje av. Eftersom frågan var helt öppen har vi valt att kategorisera svaren så gott det har låtit sig göras och placerat dem under olika rubriker. Svaren är inte heller exakt återgivna utan har dragits ihop till ett ”extrakt” där vi förhoppningsvis har behållit andemeningen i det som de svarande har delgivit oss.

Boende

Boendefrågor är det som varit mest frekvent återkommande. Över 60 personer har skrivit om denna fråga. Fler än 30 beskriver olika ”mellanboendeformer” som man vill att det ska finnas mer av i kommunen. Man vill att det ska innehålla lägenheter som innebär ett bekymmersfritt boende med tillgång till utemiljö och gärna trädgård. Det ska finnas kompetent och vänlig personal att få hjälp av vid behov, hyran ska vara överkomlig. Det ska finnas möjlighet till samvaro och aktiviteter. Det ska vara handikappanpassat. En del önskar att ett sådant boende ska vara centralt placerat med nära till butiker men andra önskar att det borde finnas alternativa boendeformer för äldre även utanför tätorten.

Övriga som har skrivit om boendefrågor har önskemål om att det ska finnas tillräckligt med boendeplatser på äldreboenden/särskilda boenden i kommunen så att man kan få flytta dit den dagen det behövs. Många påpekar vikten av att äldreboendena är trevligt utformade, i markplan, med möjlighet att vistas ute och att alla ska få komma ut dagligen om de vill. Att personalen är kunnig och har ett gott bemötande. Att det finns aktiviteter och stimulans så att de boende inte blir sittande passiva på rummen eller i allrummen. Vikten av god mat poängteras särskilt. Det måste erbjudas tillräckligt med tid för personalen att se och prata med de boende. Äldreboendena behöver bli mindre institutionslika, sätt färg på väggarna, möblera trevligt, servera vin till maten ibland till de som så önskar, ordna utflykter och låt de boende som orkar och vill, delta i dagliga sysslor som att baka, tvätta osv. Ta hjälp av ungdomar och arbetslösa som kan fungera som extra händer i verksamheterna. Ordna mer trivsselfrämjande aktiviteter. Behandla även de som bor på äldreboenden med respekt och se till att anställa utbildad och engagerad personal som får bra betalt för sitt arbete. Respektfullt bemötande ska vara en självklarhet även om man bor på ett äldreboende.

Hjälp i hemmet

Detta är en fråga som också har engagerat många respondenter. Över 40 personer har skrivit om detta. Inledningsvis vill jag ordagrant citera en svarande som har gett oss en inblick i hur det kan vara att få hjälp i hemmet (troligen från hemtjänsten).

”Jag tycker det är så fantastiskt bra att ni finns och hjälper oss gamlingar så vi kan bo kvar hemma i våra hem. Jag kallar er för änglar. Ni får inte sluta med det här jobbet. Tack snälla änglar att ni finns. Önskar att ni vore några fler så att ni slipper jäkta så hemskt. Det är så skönt när ni kommer och kan sitta några minuter och prata.”

Det här svaret beskriver ganska väl vad många svarande skriver om. Man vill kunna bo kvar hemma så länge man orkar men man vill ha tillgång till en bra hemtjänst som kan hjälpa en och man vill själv få vara med och påverka vad man får hjälp med och hur hjälpen ges. Man vill inte att det ska vara så många olika personer som hjälper en i hemmet, personalkontinuitet uppges som det viktigaste av allt. Många uppger att personalen behöver få mer tid på sig att utföra sitt jobb och att de behöver få tid att prata med den äldre. Ensamhet och isolering uppges som ett problem och en oro redan nu, eller inför framtiden. Att få träffa personal som hinner med, är engagerade, har ett bra bemötande, kanske hinner gå ut på en liten promenad osv påpekas av många svarande. Samtidigt är det många som påpekar att de är så nöjda med den hjälp de får och precis som i citatet ovan upplever att hjälpen är guld värd.

Ganska många efterfrågar även andra former av hjälp i hemmet. Det kan handla om alltifrån storstädning, trädgårdshjälp, snöskottning, sätta upp gardiner och byta glödlampor, tvätta fönster och få hjälp med tunga lyft. Det framkommer önskemål om att få mer kunskap om vilken hjälp man kan få från kommunen och även från privata företag i kommunen, helt enkelt få tips om vart man vänder sig om man behöver hjälp av olika slag.

Bemötande

Väldigt många av de över 200 som har svarat på denna fråga skriver om vikten av att bli tagen på allvar även som äldre. Vikten av att bli bra bemött och inte ”omyndigförklarad” bara för att man är gammal och kanske behöver hjälp. Att man blir glömsk som gammal behöver inte betyda att man har blivit dum och ska behandlas som mindre vetande. Det moderna samhället har kanske sprungit ifrån en del äldre personer men trots det har man som äldre medborgare rätt till att få service och hjälp på ett sätt som man begriper och som känns bekvämt. Man kanske hör illa, ser illa, är glömsk, men man ska inte bli fråntagen de färdigheter man har kvar och hjälpen man behöver ska anpassas utifrån den enskildes behov och livssituation. Detta krav på valfrihet och värdigt bemötande genomsyrar över 50 svar och ett ord som några hakar upp sig på är benämningen ”brukare”, man upplever att ordet andas brist för respekt för de äldre som är i behov av hjälp från kommunens äldreomsorg.

Bättre service på landsbygden och att inte alla boenden och aktiviteter lokaliseras till Smedjebackens tätort är en fråga som flera tar upp. Det ska finnas möjlighet att bo kvar på landet även när man blir äldre om det är så att man vill det. Men det ska även finnas möjlighet att flytta till andra boendeformer om behovet och önskemålet finns. Att det ska finnas valfrihet är något som det stora flertalet önskar sig den dag man behöver hjälp.

Aktiviteter och samvaro

Över 40 respondenter skriver att de ser ett behov av mer sociala kontakter, kanske mer gemenskap i form av träningsmöjligheter (helst kostnadsfritt) för äldre t ex på gym, dans, gympa. Många beskriver att föreningarna på orten gör ett gott arbete men inte når ut till alla. Väldigt många är ensamma och oroas över vad som kan hända om man inte har vänner eller anhöriga som kan hjälpa. Många efterfrågar samtalsstöd (inte något avancerat) men möjligheten att få prata med någon utanför familjen som kan lyssna och ge stöd och goda råd, bara finnas där och ta sig tid för ett samtal. Många av respondenterna beskriver också behovet av att inte bara ordna aktiviteter och annat i de större tätorterna. Inte minst pga. kommunikationsproblem så behöver det ordnas saker för de äldre även ute i byarna. Viktigt att det finns samlingslokaler runt om i kommunen där äldre kan komma samman och umgås, ordna aktiviteter osv. Det påpekas vikten av att det finns tillgång till förebyggande insatser i tid för att både kropp och själ ska må bra även framöver. Bra mat, skogspromenader och social samvaro upplevs som viktigt men inte så lätt att få till när man blir äldre och kanske ensam.

Sedan får vi inte heller glömma att några av respondenterna påpekar att inte alla vill umgås eller vara sociala. En del väljer faktiskt att bo avsides för att man uppskattar ensamhet och återigen påtalas vikten av att alla ska få välja själva även på ålderns höst hur man vill leva sina liv.

Transporter

Ungefär 30 personer skriver om problem med kommunikationer. Flertalet påtalar problemet med att ta sig till och från boendet till tätorten och andra servicepunkter, framförallt om man inte har egen bil eller körkort. Man beskriver också att man blir isolerad när man inte kan ta sig till och från bostaden och bor perifert. Man önskar att det fanns mer allmänna kommunikationer och gärna riktat till äldre på landet, t ex minibuss, flexbuss eller kanske en bil som en gång per vecka kunde åka runt och hjälpa personer att t.ex. åka och handla. Flera av respondenterna anmärker även på dåliga vägar i kommunen, att det inte snöröjs tillräckligt bra och att cykelvägar inte sandas tillräckligt på vintern och att det finns för få handikapparkeringar i tätorten. Färdtjänsten får kritik, man klagar på att det är både dyrt och krångligt att få tillgång till den. Gratis lokaltrafik för pensionärer i kommunen är ett önskemål som framförs.

Oro

Många beskriver oro i olika former inför framtiden. Oro för att inte få hjälp den dag man behöver det eller i den form man vill ha den. Oro för att det ska vara svårt att ansöka om hjälp eller ta lång tid att få den hjälp man söker. Oro för att bli ensam och isolerad i hemmet eller på ett boende. Oro för att resurserna till äldreomsorgen inte kommer att räcka till. Flera respondenter uppmanar oss att sätta till mer resurser till äldreomsorgen, framförallt mer personal och fler boendalternativ. Oro för att inte ha råd med det man behöver pga. höga kostnader för resor, boende, avgifter inom omsorgen osv. Oro för att det inte finns personal med tillräcklig kompetens och ett gott bemötande. Oro för att inte bli tagen på allvar.

Ett tjugotal av respondenterna ger oss konkreta tips på vilken hjälp man önskar för att underlätta livet och minska oron. Man vill ha hjälp att få kontakt med myndigheter – ”ett nummer in”. Man önskar hjälp med praktiska saker om man inte har nära och kära eller grannar som kan hjälpa. En av respondenterna formulerar det så här kärnfullt.

”Jag är ensam, ingen anhörig. Vem ska jag ringa om, när, jag behöver hjälp?”

Det finns en utbredd önskan att få mer information om vilken hjälp som finns att få i Smedjebacken och hur man kan komma i kontakt med ”rätt” person/organisation. Vad kan t ex väntjänsten hjälpa med? är en fråga som några ställer. Man vill även att vi söker upp äldre personer och hör av oss i förebyggande syfte. Många vill inte vara till besvär, eller det finns andra trösklar för att höra av sig, och då kan det gå för långt innan samhället (?) upptäcker problem eller i vissa fall misär. Viktigt att åka ut till de äldre för att se hur det fungerar i hemmet, inte bara lyssna via telefon. Många äldre råkar även ut för att bli ensamma då partnern dör och det efterfrågas mer stöd och hjälp i den situationen – möjlighet att träffas i grupp för stöd och råd och sorgbearbetning.

Övrigt

Ett tiotal svar handlar om brister i sjukvården. Man önskar bättre tillgänglighet och fasta läkarkontakter. Några upplever att det saknas butiker i Smedjebacken, utbudet är litet och vill man ha något annat måste man åka långt. Några efterfrågar avlastning även på helgerna om man är anhörigvårdare. Flera efterfrågar mer information om vad som finns i kommunen i form av service, föreningar, samhällsstöd mm.

Till sist

Avslutningsvis fanns möjligheten att lämna namn och telefonnummer för de som så önskade vilket innebär att vi skulle kunna kontakta dessa personer för uppföljning eller fördjupade intervjuer. Många har valt att fylla i namn och telefonnummer och om möjlighet ges och vi kan avsätta resurser till detta, kommer vi längre fram att kontakta vissa av de svarande.

Vi vill till sista passa på och tacka alla som tog sig tid att besvara enkäten. Många av respondenterna har gett oss mycket omfattande svar och värdefull inblick i deras livssituation. Vi inom omsorgen, och även kommunen för övrigt, kommer att ha stor glädje av svaren när vi nu går vidare med att planera för vårt förebyggande arbete 2019 och framåt.

Det vore väldigt intressant att fördjupa sig ytterligare i svaren på de olika frågorna. När man läser igenom alla svar väcks många intressanta frågor, inte minst kopplat till de svarandes ålder och kön. Finns det svar som varierar beroende på om man är man eller kvinna, yngre eller äldre osv? Tyvärr finns inte utrymmet hos vår förvaltning att gå vidare med frågeställningar av denna typ men vi har en förhoppning att kanske en student vid Högskolan Dalarna skulle vilja fördjupa sig ytterligare i det digra svars materialet.

Tack

Elisabet Zimmer, förvaltningschef inom omsorgen i Smedjebacken